ISIS

SAŬ

NATURA,

JURNAL

PENTRU RESPINDIREA STIINȚELOR NATURALE ȘI ESAKTE

in toate кlaseлe.

Pediџeatŭ

de

DOCTOR IULIUS BARASCH,

Profesor de istoriea Naturală la Colegiul Național

DIN BUCURESCI.

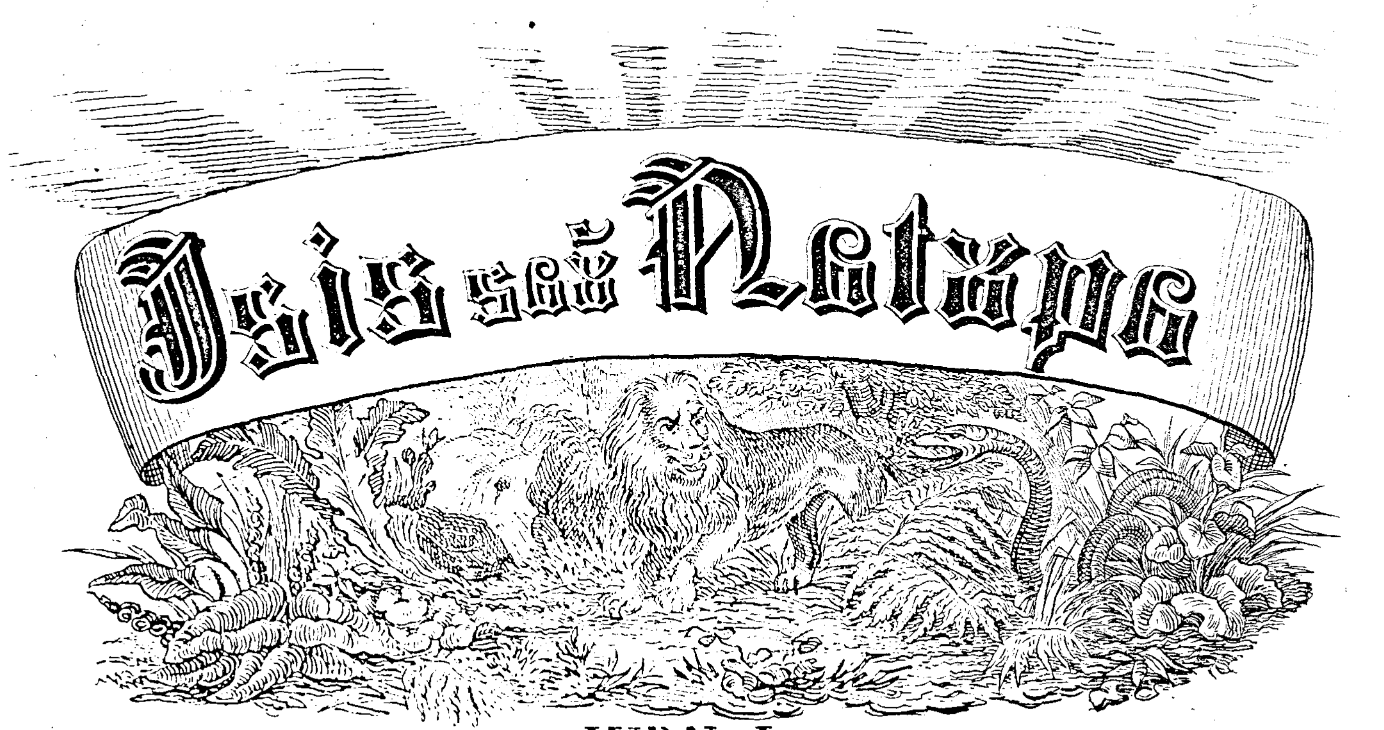
ANŬЛ I-iŭ. 1856.

BUKURESTI.

Imnpimepia Naџioнaлъ a лŭi I. Pomanoв et Comp.

TABLĂ DE MATERIE.

KOMȢNIKAЦIȢNЇ ШTIINЦIFIЧE MIЧЇ.



JURNAL

ПЕNTPȢ PЪSПÎNDIPEA ШTIINЦЕЛОР NATȢPAЛE ШI ESAKTE,

în toate класеле.

pediцeatȢ
de
Пpofesop Doktop IȢлiȢ Бараш.

№ 1. (Anȣл întîiȢ) БȢкȢpeшtî. IanȢapie 1, 1856.

OMȢЛȢ ШI NATȢPA.

Omȣлȣ гъseшte în лȣme doȣъ obiekte kapĭ notȣ sъ okȣпe atenцiȣnea шi stȣdiȣл sъȣ; ачeste doȣъ obiekte sîntȣ: Natȣpa kape îл înkonцioаpъ шi fiinцa sa пponpiъ, mopaлъ. Fiъ-kape din-tp'ачeste doȣъ obiekte este o sfepъ immensъ, în-finitъ. Natȣpa este nerpeшit infinitъ; къчĭ toate kîte se afлъ în чepȣ шi пe пъmîntȣ, Soapeлe, Ste-леле nenȣmъpoase шi miлioaneлe de fiinцe vii, de плante шi de minepaлe kapĭ se afлъ пe ȣs-katȣ, în очeanȣ шi în sînȣлȣ пъmîntȣлȣĭ, toate sînt konpinse în domenȣл Natȣpeĭ. Dap шi sfepa fiinцeĭ mopaлe a omȣлȣĭ este infinitъ, къчĭ e in-finitъ în adînчime; este ȣn Очeanȣ immensȣ de ideĭ, de akцiȣnĭ, de simцiminte шi de kpeaцiȣnĭ aptistiче kapĭ aȣ пpodȣsȣ nenȣmepabiлe fapte че împлȣ пaцineлe istopieĭ цenȣлȣĭ ȣmanȣ în цenepe шi a difepiteлopȣ naцiȣnĭ în пaptikȣлapȣ.

Aшa dap înaintea omȣлȣĭ stȣdiosȣ se în-fъцiшeaзъ doȣъ sepiĭ de stȣdie, adikъ *stȣdiȣл Na-tȣpeĭ* saȣ stȣdiȣлȣ fiinцeлop fisiче шi matepiaлe че esistъ, шi *stȣdiȣл Istopieĭ* saȣ fiлosofieĭ, adeкъ stȣdiȣл *fiinцeĭ mopaлe a omȣлȣĭ*, лeцiлe esistin-цeĭ шi modȣл desvoлtъpeĭ eĭ în difepite se-koлe шi kȣm a пpodȣs divepse instititȣte ȣmane, лeцĭ, obiчeiȣpĭ, лerъtȣpĭ пoлitiче шi soчiaлe, шti-inцe шi apte.

O difepinцъ pemapkabiлъ întpe ачeste doȣъ feлiȣpĭ de stȣdiĭ este, къ чeл d'întîiȣ este maĭ esaktȣ, пe kîndȣ чeл d'aл doȣiлea este maĭ adînkȣ шi maĭ abstpaktȣ. În stȣdiȣлȣ Natȣpeĭ гъsim o neчesitate fisikъ, o konsekȣinцъ neîntpepȣntъ; de ачeea ачestȣ stȣdiȣ obiчnȣeшte пe omȣ лa o rîndipe лoцikъ, пe kînd stȣdiȣл Fiлosofieĭ шi aлȣ Istopieĭ nȣ пoate fi aшa de esaktȣ, къчĭ aiчĭ nȣ domneшte o neчesitate fisikъ, чi voinцa mo-paлъ a omȣлȣĭ жoakъ ȣn poл mape în ачest domen;

апоі ші обіектеле sале нȣ sînt візібіле ші палпабіле (de піпѣit), sînt ideale, абstракте. Dар dакъ пе de о парте нȣ sînt аша de esакte ка штіінцеле fisiче (штіінцеле naтȣрале), пе d'алтъ парте sînt мȣлт маї adînчї, къчї ȣрмеазъ кȣ черчетъріле лорȣ̆ пînъ ла кestiȣніле челе маї înалте, пînъ ла прінчіпеле прінчіпелор, ла каȣsа tȣтȣрорȣ̆ fiінцелорȣ̆, ла îнчепȣтȣл абсолȣтȣ̆ а toaтеї naтȣрї ші ла sfîршітȣлȣ̆ final ші абсолȣт а tȣтȣрорȣ̆ tімпȣрілорȣ̆; de ачеea кȣ dрепt кȣвîнтȣ̆ кіар *Apistoteле* а нȣміt fiлоsofiea „штіінца штіінцелор.„

De не вом арȣнка ведереа noastръ асȣпра diferiteлорȣ̆ епоче але istopieї, о съ ведемȣ̆ къ ачеste doȣъ seрії saȣ̆ sfeре але stȣdieлор аȣ̆ окȣпаt în tot timпȣлȣ̆ spipitȣлȣ̆ оamenілорȣ̆; însъ fieшї-каре епокъ а авȣt о преділекціȣне (префеpінцъ) пентрȣ ȣна saȣ̆ алта dintре ачеste doȣъ sfeре. Oamenії аȣ̆ fostȣ̆ în diferite timпȣрї, орї naтȣралiстї орї fiлоsofї.

Съ îнчепем кȣ timпȣріле antiче!

Тоцї попȣлії оріentалї antiчї карії аȣ̆ fost înаinte de епока Еленілор аȣ̆ авȣt ideї foapte înалте асȣпра омȣлȣї ші naтȣреї; însъ ачеste ideї n'аȣ̆ fostȣ̆ легаte întpe dînseле кȣ о легътȣръ metodікъ, штіінціfікъ. Întр'adевър кȣ чеа маї маре мірарe ведем акȣм къ Indienії antiчї карії аȣ̆ adȣs кȣлтȣра ла Еціпціенї antiчї ші прінтр'înшії ші ла Еладa, къ Indienії antiчї, zік, аȣ̆ пресімцітȣ̆ о мȣлціме de ideї înалте каре tокмаї în ȣрма мȣлтор sеколе, штіінцеле metodiче ле а deskоперіt; însъ, прекȣм am zis, metoada штіінціfікъ а ліпsit ла ачеste націȣнї foapte богате în імаџінаціȣнї, de ачеea кȣ dрепt кȣвînt съ dateазъ оріџінеа штіінцелор din timпȣл Еленілор antiчї кînd аȣ̆ înfлоріt skoaлеле немȣрitoape а ȣнȣї Sократе, Плаto, Apistoteле, Zeno ш. ч. л. ші кînd артеле аȣ̆ fost репрезentate прin Fidias, Zeȣksis, Пindар ш. ч. л.

Аколо гъsim леагънȣл штіінцелор ші алȣ̆ артелор. Аколо ні se înfъцішеазъ ніште fiгȣрї maiestoase каре-ї пȣтем прівї ка пърінцї пъsкочіторї аї штіінцелор immense ші аї артелор sȣбліме. Аколо а fostȣ̆ *Талес*, fiлоsofȣл speкȣлатівȣ̆ челȣ̆ d'întîiȣ̆ каре а îndръsnit а ворбї despre îнчепȣтȣлȣ̆ **лȣмеї**; аколо а fostȣ̆ ȣн Sократе, tatъл fiлоsofieї морале ші îndestȣл ȣнȣї омȣ̆ віртȣоsȣ̆; Apistoteле, tatълȣ̆ лоџічеї, metafisiчеї ші ал istopieї naтȣрале; Іпократе, tatълȣ̆ medічінеї, ші кîте нȣме нȣ se гъsesk аколо карї, ка stелеле челе марї але черіȣлȣї n'аȣ̆ învetat нічї нȣ вор înveta а stрълȣчі în istopia лȣмеї.

Dар кȣ toatъ diversitatea stȣdieлор ла Еленї, гъsim о преділекціȣне пентрȣ fiлоsofie; fisiчії, medічії ші алцї оamenї de штіінце esакte аȣ̆ fost ші fiлоsofї; fiлоsofia а предомнітȣ̆ ла dînшії песте fisiкъ; ideiле абstракте аȣ̆ fost маї кȣлтівате de кît ideiле emпіріче, de ачеea штіінцеле naтȣрале ла Еленї аȣ̆ fost foapte інкомплекте ші грешіте; dакъ dар пе d'о парте оnереле fiлоsofiче але ȣнȣї Sократе, Плаto, Apistoteле, прекȣм поезia лȣї Омерȣ̆, елокȣінца лȣї Demostene ші артеле dраматiче але ȣнȣї Sofoкles, Еȣріпіdis шчл. аȣ̆ рътаs ка ніште modeле neatinse, ideiле în штіінцеле naтȣрале але ачеstор ерої аȣ̆ fostȣ̆ foapte мърцініte ші foapte грешіte; къчї sекоlȣлȣ̆ de atȣнчї а fostȣ̆ konsакратȣ̆ пентрȣ кȣлтȣл ideiлор абstракте în sfeра fiлоsofieї ші а продȣкціȣнілор sȣбліме în артеле фрȣмоase, dар нȣ ла черчетърї emпіріче în domenȣл naтȣреї каре а fost atȣнчї d'ȣн оріzont foapte мърцініt. Аша dар în епока класікъ а Еленілор stȣdiȣлȣ̆ омȣлȣї а предомніt песте stȣdiȣл naтȣреї.

(Ва ȣрма)

Despre лімба ші віаца sочіалъ а албінелорȣ̆.

D. de *Frarière*, în ȣвраціȣлȣ̆ съȣ̆ despre албіне ші арta пръsіреї лорȣ̆, se espрімъ în modȣлȣ̆ ȣрмъторȣ̆:

Албінеле аȣ̆ негрешіt о лімбъ, dар нȣ în modȣл прекȣм о авем noї оamenії; adекъ албінеле аȣ̆ mizлоаче sіґȣре а 'ші комȣніка кȣ о маре іȣцеалъ întîмплъріле каре ле інтереsеазъ. În прівінца ачеasta пȣтем zіче къ naтȣра ле а dat doȣъ simцȣрї, пе кînd tȣтȣлор челор-л-алте animaле ле а dat нȣмаї ȣн sінгȣр simцȣ̆ saȣ̆ mizлок de комȣнікаціȣне. Албінеле аȣ̆ ніште органе simцitoape аша de fine къ нȣ ле гъsimȣ̆ astȣ̆ feліȣ̆ ла нічї ȣн alt animal d'асȣпра пъмîнтȣлȣї. Am zis къ animaлеле sȣперіоаре аȣ̆ пріimit de ла naтȣръ нȣмаї ȣн sінгȣр mizлокȣ̆ de комȣнікаціȣнеа ideiлор, ачеsta este гласȣл ші лімба; ші албінеле аȣ̆ ачеstȣ̆ mizлокȣ̆, пе кîndȣ̆ ла

челе-л-алте insekte нв'л гъsimв. Аша dap, афаръ de omв, нвmaї албінеле sînt niште fiinце віі карї sînt în stape a'шї комвніка ideiле вна алteia пріn niште свнеte каре skotв, апої шi пріn difepite miшкърї карї fак кв органвл simцвлвї лор, adeкъ aв doвъ fipe каре se афлъ ла фрвntea капвлвї ка niште коарне; пріn aчeste органе, каре se нвmeskв Antene, албінеле потв fаче фелврimї de miшкърї înцелеse de dînселе.

Aчeste antene konsistъ în doвъ-snpe-zече apтiквлаціvнї (îнкеїътврї), de ачеa sînt foapte флеssiбiле în kît потв съ îmбръцішeze чел maї mik обiektв, апої sînt шi foapte simцitoape, шi пвtem ziче къ antenеле sepвeskв албінелор dpent deцete foapte fine шi simцitoape.

Пріn antene, албінеле (întокmaї ка шi fвpniчеле) вed în întвнepik, adeкъ simtв toate обiekteле преа біне пріn піпъіре, апої tot пріn antenеле aчestea, албінеле fак fагврії шi челе-л-алте лвкрърї але лор аша de admipaбiле. Noї am zis maї svs къ албінеле aв вн feлiв de лimбъ întpe dînселе; aчeasta ле deosiбeште de фвpniчї. În soчietatea фврniчілор (фврnікаріv) шi ла besnї domneште тъчереа чеа maї комплектъ, пе kînd în stвпвл албінелор avde чіне-ва, kînd ва лва seama біне, miї de гласврї difepite.

Вара întp'o seapъ фрвmoasъ шi seninъ kînd domneште în natвръ o тъчере перfектъ, пвindв чіне-ва atвнчї вpekia ла stвпвл албінелор, ва avzi вн sгоmot konfвs întокmaї квm se avde de depapte вн sгоmot ал внеї mвлцimї de oamenї adвнaцї; dap pemînînd акоlо чева maї mвлtв o съ înвeцe a deoseбi вnв de алtв свнeteле карї компвнв aчestв sгоmot konfвs. О съ кvnoaskъ atвнчї гласвл грос шi monoton але албінелорв însърчinate a aepisi stвпвл *) în каре se amesteкъ o mie de алte свнete maї вapiate каре провінв de ла албінеле лвкрътоapе окvпate fiind a лiпi шi a netezi челвлеле saв a poade пвнkтvpiле asпре de ла лemnеле челвлелор (къsвцелор) каре ле împedікъ în лвкрърiле лорв.

Întpe aчeste свнete o съ avзъ чіне-ва шi stpigърiле албінелор santinеле карї îngpiжeskв de opdinea шi sigвpitatea soчieтъцеї stвпвлвї; santinелеле aчestea skotв tot de вna вn свнеtв partiквлар kînd вede вр'о албінъ tpeкînd пе din aintea лор; aчest свнеtв seamъnъ кв ачела каре ese din tpîmбiцiле челе miчї але копіілор: dвпе importanцa албінеї tpeкътоapе difepeazъ шi aчest свнet; adікъ santinела възînd къ tpeче пе акоlо o албінъ stpeinъ шi inemikъ (връжташъ), skoate вн глас maї tape, avzind aчeasta, toate челе-л-алte santinеле карї se афлъ împpeцiвpвлв stвпвлвї sпре пазъ, skot tot вn asemenea глас, atвнчї kiap în adînчimea stвпвлвї se pepeteazъ aчeastъ stpigape de înштiinцape, atвнчї eap o mвлцime de албіне esв din stвпв sпре ажвtopвл santinелелор ка съ апере stвпвл, апої daкъ niчї aчeasta нв e de ажвns, aчest глас se pepeteazъ шi maї tape шi toatъ попвлаціvнea stвпвлвї ese afapъ.

О съ грешeaskъ чіне-ва foapte mвлt kînd îшї ва înкіпві къ aчeste difepite гласврї н'aв niчї вn skопв партiколарв, чі din kontpa fieшї-каре свнеtвape importanцa лвї шi esплікаціа лвї каре e foapte біне înцелеasъ de кътpe албіне. Aчeastъ fineцеа deoseбipeї modвлвї de комвнікаціvне, o гъsim шi în пpiвinцa taktвлвї (піпъіреї) албінелор; пріn difepite miшкърї але antenелорв, албінеле sînt în stape a'шї комвніка вna алteia niште новтъцї întp'вn modв foapte iвte шi espesiвв.

Kînd soseште o албінъ în stвп каре віне к'о веste новъ, atвнчї intpъ акоlо кв вn sборв foapte pepede шi iвte: asta e semnв къ ape съ вesteaskъ чева; atвнчї santinелеле o înkonцioаръ нвmaї de kît шi нв o лasъ niчї de квm пînъ нв ле îndestвлeазъ квpiositatea.

Лimбаціvлв албінеї вestitoape e skvptв шi foapte espesiвв; ea atinцe кв antenеле eї пе албінеле вечіне шi skoate atвнчї вna saв doвъ miчї stpigърї, îndatъ вечіna pepeteазъ aчeasta шi atвнчї toate албінеле вечінate pepeteазъ aчeste stpigърї шi aчeste піпъірї кв antenеле, шi întp'вn minвt's'a ръspîndit вestea în toatъ попвлаціvнea stвпвлвї; aчeastъ веste se papopteазъ tot de вna ла sigвpitatea попвлаціvнеї stвпвлвї, вestindв-o

*) D-лї de *Frarière* însemneazъ кв нвmipea de aepisitoape албінеле каре sînt însърчinate кв aepisipea stвпвлвї; еле вpmeазъ aчeastъ fвнкціе în modвлв вpmътopв: внеле se пвнї ла intpapea stвпвлвї în pînd ка niште santinеле, fiъ-каре бътînd кв apiniле ка кв niште апъpътopї; пе kînd алteле se пвн eap în pîndвpї de ...ъ svsв, пвindв-se вna пeste алta fopmînd аша o skapъ, шi toate бътînd d'o datъ кв ъpiniле: кв astв kînв ажвnг ла skопвл лор adікъ нв нвmaї a aepisi stвпвл, dap шi a пъstpa акоlо o temпepatвpъ еквалъ каре este kondiціvнea чea maї de неапъpatъ пentpв desвoлtapea пвiлор tinepї de албіне.

de вр'ȣn перікол каре о амерінцъ, къчĭ дȣпъ пріїміреа ачестеĭ вестĭ тоатъ попȣлаціȣнеа se пȣне în мішкаре ші іеа мъсȣрĭ de апъраре ші de сігȣранца џенералъ. Реџіна есте чеа d'întĭiȣ каре афлъ вестеле челе ноĭ; kînd імпортанца лор нȣ е маре ші амерінцътоаре s. e. къ s'a deskoперіt ȣн кîмпȣ плін de флорĭ, saȣ къ о албінъ streinъ a intpat în стȣпȣ ш. ч. л, атȣнчĭ реџіна ръмîне лініштітъ ші порȣнчеште нȣмаĭ ачееа че требȣе de фъкȣт; dap kînd тоатъ esistința попȣлаціȣнеĭ стȣпȣлȣĭ, înкредінцатъ domnieĭ еĭ есте în перікол, saȣ kînd se амерінцъ ȣн періколȣ кȣ пердереа кіар a sȣверанеĭ лор, атȣнчĭ кіар реџіна іеа парте în персоанъ ла актівітатеа џенералъ.

Тоате челе еспȣсе аічĭ нȣ sînt nіскаĭ ве інвенціȣнĭ fantastiче, зіче D. *Frarière*, чі васате пе фапте позітіве, обсерwате кіар de mine în персоанъ. Din мȣлтеле есемпле кȣріоасе în прічіна ачеаста, еатъ къ воіȣ еспȣне аічĭ ȣна, каре аратъ къ албіна аре ȣн феліȣ de жȣдекатъ ші de превединцъ. Штіȣ преа віне къ fisioлоџіа не ва спȣне къ нȣмаĭ ȣnde sînt креерĭ аколо есте о жȣдекатъ înцелеантъ посівілъ: аша есте în џенерал; însъ еȣ îmĭ воіȣ тъгъдȣі a рапорта ачееа че am възȣт, ші лекторȣл ва жȣдека.

„Întр'о сеаръ am fost окȣпат a чіті о карте interесантъ, шезînd лîнгъ fереастра deskisъ a кавінетȣлȣĭ меȣ. Ȣn стȣпȣ мікȣ ноȣ непопȣлатȣ înкъ de албіне sta ла марџінеа fереstpeĭ ȣnde 'лам пȣсȣ пентрȣ обсерваре. Разеле челе din ȣрмъ але soapелȣĭ în мінȣтȣл апȣнереĭ, къдеа asȣпра стȣпȣлȣĭ ші пътрȣndеа în întрȣлȣ стȣпȣлȣĭ прін гъȣрĭ хотърîте пентрȣ албіне. Ȣn џеам пȣс în dрептȣл ачестеĭ гъȣрĭ мĭ-а перміsȣ a обсерва лȣкрȣріле че s'a întîмплат în întрȣл стȣпȣлȣĭ ші аша am възȣтȣ къ n'a трекȣт мȣлт тімпȣ kîndȣ sgomотȣл ȣнеĭ албіне m'a deштентат din лектȣра мea; m'am ȣітат ші am възȣт къ о албінъ streinъ esamina стȣпȣлȣ în тоате пърціле, пар'къ ар къȣта ȣn локȣ пе ȣnde съ intре, ші пар'къ шĭ-ар fi înкінȣіт къ стȣпȣл требȣе съ fіъ гол în întрȣ; ші аша a înконџіȣрат стȣпȣл кȣ sворȣл еĭ неînчетат, însъ фъръ съ se ашезе пе dînsȣл, апоĭ ла sfîршіт deskoперінd гаȣра intpъреĭ, s'a пȣс кȣ о маре вѫгаре de seamъ пе skîndȣра каре se афлъ dinaintea гъȣреĭ ші a ръмаs аша вр'ȣнȣ мінȣтȣ în лініште пар'къ s'арȣ fi гîndітȣ ка че требȣе съ факъ; пе ȣрмъ s'a хотърîт ка съ intpe în întрȣ, însъ дȣпе маĭ мȣлте asemenea хотърîрĭ кȣ îndoialъ, пар'къ тотȣ авеа фрікъ ші нȣ преа авеа конфіінцъ în ачест лок некȣноskȣт.

Еȣ însъ n'am пierdȣt din ведере нічĭ ȣна din мішкъріле еĭ. Am възȣт къ дȣпе че a esaminat interiорȣл стȣпȣлȣĭ прін тоате пȣнктеле, a ешіт афаръ ші a sвȣрат, însъ kînd sвȣра тотȣ se ȣіта înапоĭ пар'къ авеа съ баџе de seamъ віне дрȣмȣл стȣпȣлȣĭ ка съ нȣ'л пеардъ.

Че a врȣт албіна ачеаста кȣ тоате ачесте операціĭ? негрешіт къ n'a веnітȣ a къȣта міере în стȣпȣ, fiind-къ am zis къ a fostȣ ноȣ de tot, прін ȣрмаре ȣн лемнȣ гол; аша dap a веніт нȣмаĭ a'шĭ къȣта о лъкȣінцъ пентрȣ dînsa ші камараdеле еĭ.

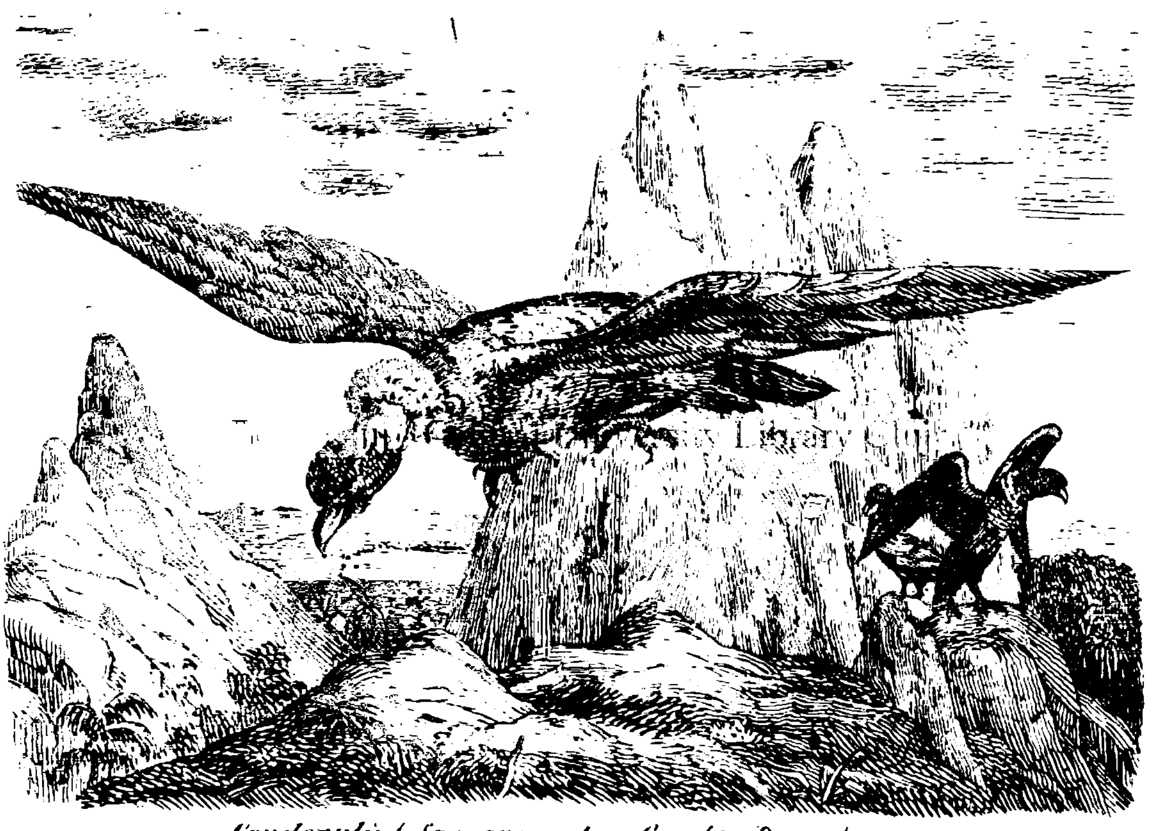
A доȣа zi ла 10 оре de dimineaцъ, kînd soареле еар стрълȣчеа d'asȣпра орізонтȣлȣĭ, аȣ веніt о грȣпъ апроапе de вр'о 50 de албіне, фъкînd ȣн sgомот маре ші înконџіȣрînd стȣпȣл кȣ sворȣл лор. Астъ-датъ албінеле n'аȣ зъбовіт аша мȣлтȣ пînъ съ intpe, ка албіна de кȣ seapa, пар'къ ар fi fostȣ вестіте de кътре чеа d'întĭiȣ къ нȣ е перікол; кȣ тоате ачестеа ші албінеле ачестеа аȣ esaminat din ноȣ interiорȣл стȣпȣлȣĭ în тоате пърціле, пе ȣрмъ аȣ sвȣрат kîte ȣна ȣна фъръ съ se аштепте ȣна пе алта.

Кȣріоsітатеа мea a fostȣ акȣм foарте маре. Am аȣзітȣ ші am ші чітіт къ албінеле аȣ обічеіȣ a трімите маĭ наінте ка німте авант-гȣарdе saȣ спіоане ка съ esamineze локȣл ȣnde dорesk съ se ашезе; însъ алціĭ тъгъдȣеskȣ о аст-феліȣ de превединцъ албінелор; аша dap am fostȣ кȣріоs съ штіȣ dакъ întр'аdевърȣ ачеле чінчĭ-zечĭ de албіне карĭ аȣ веніт астъзĭ аȣ веніт a esamina стȣпȣл, дȣпе че аȣ fostȣ вестіте de гъсіреа ȣнеĭ лъкȣінце ноȣе de кътре албіна de кȣ seapa; аша dap кȣ о маре неръвdаре am аштентат съ възȣ лȣкрȣріле; апоĭ kîtȣ a fostȣ de маре мірареа мea kînd доȣъ чеасȣрĭ дȣпе че s'a депъртат грȣпа ачееа de чінчĭ-zечĭ de албіне, еатъ къ о грȣмадъ de маĭ мȣлте міĭ de албіне аȣ веnітȣ ші аȣ intpat în ачелȣ стȣпȣ! Поате dap чіне-ва съ se îndoiaskъ акȣм къ ачесте албіне de астъзĭ n'аȣ fostȣ кіарȣ спіоане saȣ рекȣнъskътоаре џереĭ, ші дȣпе че аȣ datȣ колонієĭ стȣпȣлȣĭ челȣĭ векіȣ о весте фаворавілъ, ачееа s'a хотърîт a пъръсі локȣл ачела векіȣ ші a se транспорта întр'о лъкȣінцъ ноȣъ?

Dap требȣе съ спȣіȣ аічĭ ка съ нȣ'шĭ înкі-

пъiaskъ чine-ва къ aчeste албine aъ вenit de ла вр'ън stъпъ înвечinat, кънчї абia aъ anъkatъ албinеле съ se aшeze în stъпъ шi eatъ ън цъpanъ onest вine ла mine шi ле реклаmъ ка o пpoпpietate a sa. Adeкъ aчestъ цъpanъ, пpoпpietapъл stъпълъї челъї векiъ, a възъt албinеле пъpъsind stъпъл лъї, ле a ъpmat ка сь ле npinzъ шi astfeлiъ s'a înкpedinцat ка aъ intpat în stъпълъ meъ. Anoї шi eъ dъne че m'am înкpedinцat къ aшa este întp'adeвъpъ, ї-am dat aчestъї onestъ цъpan пpoпpietatea sa înanoї; dap eъ întpeвъ акъm, noate чine-ва, în faцa ъnopъ asemenea fanle, сь tъгъdъiaskъ къ aчeste miчї insekte n'aъ o преведepe admipaвiлъ шi кiap ън felъ de жъdeкatъ лоцiкъ шi înцелеаntъ ? „

Însъ mi кiapъ dакъ чine-ва din noї nъ va fi mълцъmit къ aчeastъ esnpesiъne, iї va пъpea adeкъ pъъ къ îmnъptъшeskъ ne o албinъ de dapълъ пpeведepeї шi жъdeкъцiї inteлектъале, noate сь nъmeaskъ aчeste akte admipaвiле къ nъmipea de instinktъ; pesълtatъл însъ nъ va fi maї пъцin admipaвiл, maї къ seamъ kînd, în aptiкoлъл viitop вom apъnка okiї asъпpa opganizaцiъneї intepioapo a statълъї албinелор.



Condorulŭ (Sacroramphus Condor Dum.)

KONDOPЪЛ.

Kondop! Чe imaцine admipaвiлъ ni se пpesintъ imaцinaцiъneї noastpe! Kînd пpoнънцъmъ aчestъ nъme, ne simцimъ tpansnoptaцї ne vîpfъpiле mъnцiлop челор maї цiгantiчї din лъme, ne vîpfъл лъї Чimвopaso, Пiшinшina, Kotonaksi шi aлцї asemenea mъnцї din Amepiка. Ка сь aiвъ чine-ва o idee de mъpimea aчestop mъnцї, сь'шi adъкъ a minte de mъnteле челъ mape nъmitъ Бъtчeцї, кape se aflъ ne dpъmъл Бpaшoвълъї, чел maї înaлt din toцї mъnцiї noшtpiї кape se vede foapte denapte шi ne кape'лъ admipъmъ tot de ъna kînd tpeчem ne акoлo; anoї сь'шi imaцine чine-ва tpeї asemenea Бъtчeцї пъшi ъпъл neste aлtълъ, o сь aївъ mъpimea ъnъї Чimвopaso!— Aшa dap ne vîpfъpiле челе maї askъцite алe Aлпiлop (Andї) din Amepiка, înкoпцiъpate de пpeчiniцe tepiвiле, ъnde toate ъpmеле de înflopipea плanteлоp шi de локъinцa animaлелор de mълt s'aъ stins, Natъpa înfъцiшîndъ-se ка ън deseptъ tepiвiлъ плinъ d'o zъnadъ etepnъ шi d'ън fpigъ пoлapъ, ъnde din че în че aвia se vede kîte o tъpmъ de лama fъцind пap'къ 'ї-e

fрікъ sъ ръmîіъ аколо în ачеstе локȣрĭ аша de sълбаtіче; ȣnde nȣmaĭ ȣn фелiȣ̆ deosebit de вȣлпе (canis azarea) îndръsneште кîte odatъ dimineaца а'шĭ къȣta пе вîрфȣріле mȣнцілор дежȣнȣлȣ̆ еĭ пîntре ȣn фел de потîрnікĭ foapte гȣstoase (tinamotis Pentlandii) каре se apaтъ аколо; ȣnde рар ȣn tігрȣ амерікан (Cuguar) ші ȣn фелȣ̆ de ȣрsȣ̆ deosebit (ursus ornatus) se ръtъчеsк гоніцĭ fiind de foame în ачеste реџіȣнĭ неоspitaліере: аколо este резіденца кондорȣлȣĭ.

Dintре toate пасеріле Амерічеĭ, нічĭ ȣna n'a окȣпat аша de mȣлt imaџinaцiȣnea попȣлілор de аколо, de кît кондорȣлȣ̆. Ел а жȣкаt ȣn ролȣ̆ mape maĭ nainte în реліџіеа пъгînъ а попȣлілор прімітівĭ din Мексіко; ел fiгȣреазъ ка емблемъ ла monetеле din Хілі. Тоцĭ воіажорііĭ naintea веstitȣлȣĭ Хȣмболд л–аȣ̆ nȣmit sȣвераnȣл аерȣлȣĭ ші idеалȣл форцiĭ fisiче. Фелȣрімĭ de istopiĭ fantastiче аȣ̆ înконціȣрat ачеаstъ fiinцъ animaлъ: întр'ȣn кȣвînt, Кондорȣл а девеnit o fiinцъ фабȣлоаsъ, misтеріоаsъ пе вîрфȣріле џігантiче але Andiлор ȣnde nimeнеа n'a пȣs înкъ пічiорȣл.

Тimпȣл модернȣ̆, de ші а desбръкаt пе кондорȣ̆ de ачеstȣ̆ învеліш фабȣлоs ші misтеріоsȣ̆, ел tot а ръmas destȣл de mape, de пȣтерnік ші de admiрабіл, în кît меріtъ ка sъ ворбimȣ̆ аічĭ чева despре dînsȣл.

Чіnе а кълъtopit ла ноĭ пе mȣнцĭ, а възȣt негреші пасеріле nȣmite плешȣвĭ (vultur, vautour) каре аре ачеаstъ nȣmіре fiind–къ n'аȣ̆ фȣлџĭ пе капȣ̆ ші аȣ̆ ка о колеtъ de пене мічĭ împреџіȣрȣл гîtȣлȣĭ; ачеаstъ пасере este din чеде ръпitoаре ші se nȣtреште de карне віе саȣ̆ de mopтъчiȣне, mъріmea лȣĭ este ка de 1 ½ саȣ̆ de de доȣъ орĭ mъріmеĭ кȣркапȣлȣĭ.— Кондорȣл este ші ел de ачеаstъ famiлie: este ші ел ȣn фелiȣ̆ de плешȣвȣ̆; dap че deosebіре întре mъріmea ачеstор доȣъ фелȣрĭ de плешȣвĭ! Кондорȣл, ла каре (ка ші ла плешȣв, ші ла вȣлtȣрȣ̆) партеа femeеаskъ е maĭ mape de кît партеа бърбъteaskъ: mъsȣра în лȣнціme, adекъ de ла чiокȣ̆ пînъ ла вîрфȣл коаdеĭ este 5 пічоаре; апоĭ кînd sбоаръ în аер кȣ аріпіле sале întinse, atȣнчĭ mъsȣра е о лърџіme de 14 пічіоаре! Фȣлџiĭ лȣĭ sînt negpi, stрълȣчitорĭ însъ вîрфȣріле аріпілор sînt албе; чiокȣл лȣĭ е пȣтерnік, капȣл mape, плешȣв, tape бolтit, ла партеа бърбъteaskъ коронеазъ капȣ о кpeastъ кърnoasъ (ка ла кокошȣ̆), ȣn гȣлерȣ̆ саȣ̆ колеtъ: албъ înконціоаръ гîtȣл mȣskȣлоsȣ̆ ші în аріпі ші în пічоаре аре о пȣтере foapte mape.— Ел este în stape а підіка mіеĭ, віцеĭ ші кіар копіі мічĭ în гіареле sале, а sбȣра кȣ dînшiĭ ла о 'нълціme фабȣлоаsъ ші а–ĭ tpanspopta аша în кȣĭбȣл лȣĭ пе вîрфȣл mȣнцілор!

Аічĭ ла о înълціme estраорdinаръ пеntрȣ орĭ–че fiinцъ віъ, adікъ ла о înълціme de 22000 пічоаре пеstе півелȣл mъреĭ, ȣnde аерȣл s'a фъкȣtȣ̆ аша de sȣбціре în кît nȣmaĭ este респірабілȣ̆, ші пресiȣnea аерȣлȣĭ s'a îmпȣцinat întр'atît în кît колоана меркȣріалъ în Барометрȣ sъ sȣе nȣmaĭ ла 12 цолȣрĭ, în лок de 28, tокmaĭ аколо îнчепе domniea кондорȣлȣĭ. Bestitȣл *Хȣмболд* фаче аічĭ о обсерваціе ремаркабілъ: „Рар, zіче ел, вom гъsi ȣn алt animaл каре ар fi în stape а tръі în atîtea дiверse реџіȣнĭ але аерȣлȣĭ. Ȣn omȣ̆ обічнȣit în вале, кînd se sȣе кȣ балонȣ în аер ла о înълціme кіар nȣmaĭ de 20000 пічіоаре, simte о неаstîmпърare ші о anksietate нesȣферitъ în кît este siлit а se погорî жоsȣ̆, ші toate ачеstea din кaȣza ръріріĭ аерȣлȣĭ, de ші ел nȣ s'a ostenit кȣ sȣіреа, къчĭ а шеzȣt ліnіштit în балонȣ̆, пе кînd кондȣрȣл кȣ iȣцеала ȣнеĭ sъцете se sȣе din пpeчiпiцеле грозаве каре înконціоаръ mȣнцi Andes, ла вîрфȣріле лор, апоĭ аічĭ nȣ ръmîne ел неаktiв ші ostenit, чi din контра ȣрmеазъ sборȣл sъȣ̆ maiestosȣ̆ ші infatiгабіл în ачеste реџіȣнĭ foapte nалte ȣnde аерȣл este аша de sȣбціре! Кîцĭ воіажорĭ n'аȣ̆ пъtimit de кȣрџере de sînџе din гȣръ, nas ші окĭ ші кіар ȣніĭ аȣ̆ fost atакацĭ de апоплексie кînd аȣ̆ врȣt sъ se sȣіе пе mȣнцĭ foapte înалцĭ, ші кȣ toate ачеstea кондȣрȣлȣĭ nimік nȣ'ĭ пасъ!„

Кондорȣл este аша de обічнȣit а локȣі în înълціmеа аерȣлȣĭ, în кît кіар кînd se odixneште nȣ шеаde жоs, чі пе ніште stînчĭ репеzĭ, ȣnde ĭĭ плаче mȣлt maĭ біне кînd se sȣіе de кînd în вале, maĭ кȣ seamъ кînd е înгȣstъ; къчĭ кобоpîndȣse ла вале, este siлit а бате кȣ аріпіле, кобоpîndȣse ка орĭ–че пасъре орdinаръ, dap кондорȣл este обічнȣit а плана în аер кȣ о лініште maiestoasъ цiind аріпіле întinse dap nemішкътоаре, întoкmaĭ ка вȣлtȣрȣл лȣĭ Iȣпiterȣ̆ din Mitoлоџіе каре кȣ аріпіле sале întinse кȣ maiestate, протеџе пъmîntȣл de tръsnеtеле черȣлȣĭ. Аша sбȣрîndȣ̆ ла înълціmĭ estраорdinаре пеstе пречіпіце sпъimîntъtоаре în каре пъmîntȣл de desȣбtȣл пічіоарелор

sале ръmîne абіа візібіл, кȣ toate aчestea simцȣл bедереї лȣї este аша de пътрȣнзътор, în кît чеа маї mікъ прадъ каре паште пе кîmпȣ în вале, нȣ скапъ de bедереа лȣї скрȣтътоаре чі îndатъ din mізлокȣл сборȣлȣї de сȣс, se репеde жоs în лі-nie dреантъ ші întр'ȣn мінȣt прада este în гіа-реле sале !

Este ȣn спектакол mаре, зікȣ воіажорії, а bедеа ачесте пасері цігантіче îndатъ къзînd жоs, пар'къ кадȣ din черȣ, ші ачеастъ сȣрпріndере este кȣ atît маї mаре în кît 'naintea къdереї sале de сȣс нȣ s'а пȣтȣt deskoпері în аерȣ нічї о ȣрmъ de kondор, кіар de окіȣл чел маї бȣнȣ, аша de сȣс ші depарте ера ! Ȣn алтȣ спектакол прinzînd este, кînd kondорȣл, дȣпе че а фȣрat прада лȣї, сбоаръ кȣ dînsa în аер ла о înълціme спъїmîntътоаре, пе кînd ачеастъ fiінцъ nefeрічітъ se desбate în аер în спаsme ші în агоніеа морції! Saȣ кînd kondорȣл, прекȣm аре обічеїȣ, se аșеазъ къларе аsȣпра ȣнȣї кал сълбатік каре паште пе кîmпȣ, бътînдȣл кȣ аріпіле sале пȣтерніче ші рȣ-пînd кȣ чіокȣл лȣї чел грозав карнеа sа віе, ші бъртапȣл кал de спаїmъ, de дȣреге ші de de-сперare fȣџе ка ȣn smintit în stепеле немърџі-nite de акоlo, непȣтînd скъпа de inemікȣл съȣ teрібіл каре tot îї шеаде пе спінаре. Пъкатȣ ! Oameni немілостіві аȣ гъsit плъчере în asemenea спектакȣле сънџероасе; прекȣm Спаніолі din Еȣ-ропа se бȣкȣръ de спектаклȣ sinџерос а лȣпції între doї бічї кînd se рȣп віі ȣнȣл пе алтȣл, аша ші Спаніолі din Амеріка Меріdionалъ аȣ ніште teatpe saȣ арене пȣбліче în каре se пресентеазъ ȣn kondор лȣптînдȣсе кȣ ȣn кал saȣ боȣ !

Воіажорȣл *Tschudi* зіче, нȣ нȣmaї bедереа чі ші odoареа (міросȣл) ачестор пасері este ȣn лȣкрȣ estраординар. De мȣлте орї, зіче ел, am възȣt къ абіа s'а арȣнкат kадаверȣл ȣнȣї калȣ saȣ ȣнȣї боȣ mopt пе кîmпȣ ші întр'ȣn мінȣt о мȣл-ціme de kondорї аȣ fostȣ adȣнаці пе ачестȣ ка-dавер, мъкар къ naintе de ȣнȣ мінȣt din adinsȣ m'am ȣitat ші n'am възȣt нічї ȣнȣ în tot орі-zontȣл ! Kondорȣл este fоарте mîнкъчіоs (ка ші fрателе съȣ, плешȣвȣл nostpȣ) ші se întîmплъ de mъnînкъ atît de мȣлt în кît нȣ поате съ se sȣіе ші съ сбоаре, atȣнчї варсъ прisoсȣ; dар dакъ нȣ а bеnit fоарте греȣ ші este în stаре а а-жȣнџе ла кȣїбȣл съȣ în bîрфȣл мȣнцілор, atȣнчї, ажȣнгînd акоlo, fаче ȣn fел de siestъ дȣпе masъ, adекъ se кȣлкъ ші doарme, апоï sкȣлînдȣse, ръ-mîne кîte-ва оре în sочіеtate кȣ semenії съї, къчї kondорії sînt sочіабілї: doъ-zечї ші treї-zечї îшї fак кȣїбȣріле лор вечінate ȣнȣ лîнгъ алтȣ ші петрек аша віаца лор în sȣор, în mînкаре, în somnȣ ші în sочіеtate.—

Кȣїбȣл kondорȣлȣї е fоарте simплȣ, кіарȣ пȣтem зіче къ аре нȣmaї о локȣінцъ fiксъ dар нȣ ȣn кȣїбȣ, ші оаъле sале ел ле пȣне пе пъmînt гол, акоlo пе stînчї, ші е sігȣр къ nimenї нȣ ле ва лȣа, къчї пînъ ла ачесте реџіȣнї înалте ші de-sерte нічї ȣнȣл din animалеле sînџероасе, afаръ de kondор, нȣ ажȣнџе. Пȣії kondорȣлȣї se de-sвоалтъ fоарте înчет; femeла пȣне нȣmaї ла fie каре doї aнї ла înчепȣтȣл вереї кîte 2 saȣ 3 оаъ ші ле пȣне în локȣріле челе маї обскȣре în реџіȣ-nеа domnieї kondорілор. În ачестȣ timпȣ kon-dорȣл mаskȣлin fаче кълъторіе depарте în мȣнції, къчї de ші în џенерал kondорȣл нȣ е пасъре mігрътоаре (ка pînдȣнелеле noаstре спре esem-плȣ) каре съ fакъ кълъторіе регȣлатъ пе fie-каре анȣ, însъ fаче кълъторії fоарте лȣнції кîte odатъ; ел întinde кълъторіїле sале кîte odатъ din мȣнції Andes din *Peru* ші *Quito* ші merџе пînъ ла stрада лȣї *Magellan*, adекъ пînъ ла църмȣріле оквіdentале але очеанȣлȣї челȣї mаре.

Fiind къ am възȣt сȣс къ kondорȣл аре tot de ȣна о поftъ de mînкаре fоарте бȣнъ, de а-чееа поате съ-ші înкіпȣіаскъ лекторȣл nostpȣ, къ kondорȣл bine кîte odатъ în колісіȣне кȣ о алтъ fiінцъ віе каре іаръші аре о поftъ бȣнъ ші mъnînкъ din toate, adекъ *omȣл*. Întр'adевър пагȣба каре о fак kondорії oamenілор пе fie-каре an este fоарте mаре; віцеї, оï, капре, mînзї de каї, ші лamas tinерї нȣ sînтȣ sігȣрї а нȣ къdеа în гіара лор. De ачееа îї гонеште omȣл de акоlo ȣnde îї гъsеште, însъ прекȣmȣ зіче Tschudi, se bеde къ kondорȣл n'а aflатȣ înкъ пînъ акȣm къ omȣл este înemікȣл лȣї de moарте, къчї а възȣт къ кînd а тъіат вр'ȣn bі-целȣ, аȣ bеnit kondорї ка съ mъnînче маценле арȣнкате ші s'аȣ апропіат atȣнчї ла пȣцінї пашї de dînsȣл, în кît ар fi пȣтȣt съ'ї прінзъ кȣ mîінеле.

Ачеастъ îndръзнеалъ а kondорілор а de-terminat ші modȣл прindерії лор. Вînъторії дȣпе kondорї нȣ'ї îmпȣшкъ кȣ глоанце; къчї пенеле sале sînt аша de гроасе ші de dese în кît рар ȣn kondор съ казъ d'ȣn глонцȣ, чі întреȣбін-цеазъ ȣрmъторȣл modȣ de прindере; întр'ȣn локȣ

ȣnde штiȣ къ sînt аколо мȣлцĭ kondopĭ, fakȣ o гроапъ îngȣstъ de 10—15 пічоаре шi adînkъ de 60 de пічоаре; пе марџinea гроапеĭ, вînъtopiĭ пȣнȣ ȣн воȣ saȣ ȣн кал mopt. Акȣм вinȣ чете de kondopĭ ȣпре mînkape; dap fiind къ sînt foapte mînkъчiошĭ, fie-kape tpaџe kadaвepȣл къtpe sine, de ачееа maĭ în tot d'aȣna kadaвepȣл kade în гроапъ, акȣм шi kondopiĭ îĭ ȣpmeazъ în fȣndȣл гроапеĭ шi îл тъпînkъ, dap dȣпе masъ s'aȣ îngpeȣnat întp'atîta în kît нȣ sînt în stape a se sȣi din fȣndȣл ачестеĭ гропĭ adînчĭ шi îngȣste, шi аша Indieni de аколо îĭ омоаръ кȣ вastoane лȣнџĭ шi кȣ пetpe kape арȣнкъ пе dînшiĭ. În Xiлi îndpъznesk ȣniĭ oameнĭ съ se апропie мȣлтȣ de лoкȣpiле ȣnde kondopiĭ dopмȣ пе арворĭ, шi fiind къ aчeste пасерĭ аȣ ȣн somнȣ adînk, de ачееа oameniĭ sînt în stape a арȣнка штреангȣрĭ пе пічоареле kondopȣлȣĭ kape ле stpîng ка ȣнȣ felȣ de кȣpse шi аша îĭ пpind. În провinџia Авansaж, пpindepea kondopiлop se faче întp'ȣн modȣ înkъ шi maĭ opiџinaл; аколо пȣн indieni пе кîмпȣ o пеле de вакъ проаспътъ de kape sînt аninite înkъ kîte-ва вȣкъцĭ de kapne, dap de desȣвtȣл пелеĭ se askȣnde ȣн indian aвînd sfopĭ în mînъ; kînd ȣн kondopȣ simte mipoȣȣл пелеĭ îndatъ вine аколо шi se пȣне пе пеле, акȣмȣ indianȣл îл пpinde de пічioape шi-л леагъ пе пеле кȣ sfopĭ; шi аша ȣpmeazъ кȣ toцĭ kondopiĭ kapiĭ вinȣ ȣнȣл dȣпе алтȣл; kondopȣл mînкъчios нічĭ нȣ simte къ е легat, апоĭ kînd indianȣл а легat maĭ мȣлцĭ kondopĭ, ese afapъ de desȣвtȣ пелеĭ, еĭ вор акȣм съ sвоаре, dap fiind легацĭ, de ачееа ръмîн цintiцĭ în лок шi indianȣл îĭ поаte омopî акȣм кȣ въtaie.

Dap шi dȣпе моаpte, kondopȣл е foapte прецȣit; indianȣл dopeште а mînка inima kondopȣлȣĭ, înkiпȣindȣ-шĭ къ îĭ dъ корацiȣ; stomaкȣл kondopȣлȣĭ, zik аколо, е вȣн пentpȣ oameнĭ kape аȣ ȣн stomaкȣ sлaв, шi о мȣлцime алte tpadiцiȣнĭ попȣларе se аtaшeazъ ла ачеastъ пасъре admipaвiлъ kape este чел din ȣpтъ четъцеан пъmîntesk în dipekцiȣnea înълцimeĭ шi kape аpe domnia sa întp'о peџiȣне aepiанъ аша de înaлtъ în kît нічĭ о алтъ fiiнцъ вie нȣ поate съ'л ȣpmeze аколо în singȣpъtatea sa maiestoasъ.

Комȣnikaцiȣнĭ штiinцifiче mічĭ.

Kafeaoa din sȣmînцъ de sпapangeл. D. пpofesop Лiвiг, ȣнȣл din чеĭ maĭ вestiцĭ kimistĭ kapĭ tpъesk акȣм, а fъкȣt de ȣнъzĭ комȣnikaцiȣnea intepesantъ, къ лȣînd чiне-ва sъmînцъ de sпapangeл din soiȣл чел вȣн ал гръdinapiлop, пръжindȣл шi пisîndȣл întокmaĭ кȣм se ȣpmeazъ кȣ kafeaoa, о съ аĭвъ о въȣtȣpъ аша de плъкȣtъ шi кȣ о apoma аша de deлiчioasъ întокmaĭ ка din kafeaoa de Мока adekъ din soiȣл чел maĭ вȣн de kafea. Dакъ aчest esпepiment se ва komfipma, комерцȣл întpe Еȣропа шi India-Окчidentaлъ ва sȣfepi о mape modifikaцiȣne; къчĭ imпoptapea kafeлеĭ din India-Окчidentaлъ în Еȣропа se sȣie ла maĭ мȣлte miлioane de гaлвeнĭ пе an, апоĭ пе de алтъ пapte кȣлtȣpa sпapangeлȣлȣĭ în Еȣропа se ва desвoлta ла о înълцime непревъzȣtъ шi о съ авем atȣнчĭ о dовадъ поȣъ къ Natȣpa în пpeвedepea sa вine fъкъtoape а продȣсȣ în difepite kлime, difepite плante konвenaвiле пentpȣ aчeste kлime, însъ toate вȣкȣpîndȣse de ачееашĭ кȣaлitъцĭ folositoape омȣлȣĭ opĭ ка плante komestiвiле (de mînkape) saȣ ка плante mediчiпaле. Аша s. е. шi коажа sълчieĭ din kлimeле noastpe копpinde ȣн пpiнчiп епepџik în kontpa fpigȣpiлop maĭ аша de вȣн ка шi пpiнчiпȣл Fевpifȣџe, kape este копpins în арворȣл de Kina kape кpeште нȣmaĭ în kлimeле kaлde але Амepiчi.—

Ȣн алt esemплȣ întepesant în пpiвiнца aчeasta îл авем ла zахар. Ел провine dintp'о плantъ че кpeште нȣmaĭ în kлimeле кълdȣpoase але Амepiчeĭ. Dap de шi fipea ачестеĭ плante кълdȣpoase н'а пepmisȣ ка съ креaskъ шi în kлimeле modepate але Еȣропеĭ; dap natȣpa невpînd а desпoia пе Еȣропенi de гȣstȣл плъкȣt ал zахарȣлȣĭ, de ачееа а ръsпîndit пpiнчiпȣлȣ dȣлче kiap шi în мȣлte плante kape кpeskȣ ла noĭ, аша s. е. пȣtem съ skotem zахарȣ din коченĭ de порȣмв, din kaptofĭ, din пpȣне, din коmînъ de stpȣгȣpĭ шi maĭ кȣ seamъ din sfekле pошiĭ, ва înkъ în Цepmania шi Fpaнчia продȣкцiȣnea zахарȣлȣĭ indiџенȣ, skos din sfekле pошiĭ, а ажȣns ла о foapte mape desвoлtape, konкȣpeazъ кȣ zахарȣл din India а окȣпа kaпitaлa de miлioane de гaлвeнĭ. О съ авем okazie алtъ datъ а ворвi maĭ мȣлt despe aчestea.

Тiпъpit în Tiпографiа Колеџiȣлȣĭ Sf. Saвa.